

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1907.   Andra Kammaren.   N:o 9.

Fredagen den 8 februari.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande proposition angående förändrade bestämmelser rörande anslag till högre folkskolor.

§ 2.

Ordet lämnades härefter på begäran till

Herr Zetterstrand, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Man är ju i allmänhet tämligen ense därom, att man, såvidt möjligt är, skall lätta lagutskottets arbetsbörda, och det är väl högeligen önskvärdt, att den kungl. proposition, som nu kommer att föredragas, nämligen med förslag till lag angående stadsplan och tomtindelning samt lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 26 maj 1899 angående förändring af tomts område, som är för våra stadssambällen af synnerligen stor betydelse, må erhålla en lugn och sakrik behandling.

Under sådana förhållanden får jag, efter samråd med åtskilliga ledamöter af båda kamrarna och efter uppdrag af mina kamrater i lagutskottet, hemställa, att kammaren för sin del behagade besluta, att för behandling af förevarande kungl. proposition jämte andra framställningar, som därmed kunna äga samband, tillsätta ett särskildt utskott, bestående af fjorton ledamöter, sju från vardera kammaren, äfvensom att, om detta förslag jämväl vinner medkammarens bifall, antalet suppleanter i utskottet från denna kammare skall utgöra sju.

Hvad herr Zetterstrand sålunda hemställt blef af kammaren bifallet, i enlighet hvarmed Första Kammaren skulle inbjudas att förena sig med Andra Kammaren i dess nu fattade beslut.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i nästföregående paragraf omförmälta beslut.

§ 4.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående stadsplan och tomtindelning samt lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 26 maj 1899 angående förändring af tomts område; och beslöt kammaren hänvisa denna proposition till lagutskottet; dock under förbehåll, att, om ett särskildt utskott, på sätt Andra Kammaren nu för sin del beslutat, blefve tillsatt för behandling af ifrågakvarande proposition, densamma skulle dit öfverlämnas.

§ 5.

Till statsutskottet öfverlämnades häruppå Kungl. Maj:ts propositioner:

angående förvaltningen af de på grund af arrendekontrakt om säteriet Stenhammar m. fl. hemman och hemmansdelar i Södermanlands län inflytande medel;

angående försäljning af tre till förra mönsterskrifvarbostället Gör-torp n:o 1 med Vallerängstorp i Östergötlands län hörande lägenheter; angående försäljning af en till Bråborgs kungsladugård n:o 1 med underlydande i Östergötlands län hörande utjord;

angående försäljning af mark från förra militiebostället Stora Folåsa n:o 2 i Östergötlands län;

angående försäljning af en till förra häradsskrifvarbostället $\frac{3}{4}$ mantal Sätinge n:o 3 Lars Börjesgård i Hallands län hörande lägenhet; och

angående försäljning af förra kronofjärdingsmansbostället $\frac{5}{8}$ mantal Krigsberga n:o 2 i Östergötlands län tillkommande andel i Krigsberga utjord.

§ 6.

Ang. tillsättande af ett särskildt utskott för rösträttsfrågan.

Efter föredragning af herr *vice talmannen P. Pehrsons* vid förra sammanträdet framställda och då bordlagda förslag om tillsättande af ett särskildt utskott, bestående af tjugufyra ledamöter, tolf från hvardera kammaren, för behandling af Kungl. Maj:ts propositioner n:is 28, 29 och 30 m. m., begärdes ordet af

Herr Thorsson, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det synes mig, som om Andra Kammaren skulle vilja gifva sitt erkännande åt den satsen, att hvad stort sker, det sker i tysthet. Det föreligger nu till kammarens afgörande, huruvida en fråga af så stor räckvidd som den förevarande skall behandlas på hittills brukligt sätt eller hänskjutas till ett särskildt utskott. Under vissa omständigheter kan ju behandlingen af ett ärende sådant som detta till och med hafva en viss fördel af att öfverlämnas till ett särskildt utskott, nämligen om man redan på förhand har klart för sig, att i detta utskott tillförsäkras säte och stämma för de olika riktningarna inom Riksdagen. För ärendets behandling af ett särskildt utskott sätter jag dock för min del såsom ett villkor, att icke endast samtliga partiriktningar varda genom ordinarie ledamöter representerade, utan att äfven ett motsvarande antal suppleanter skall väljas, så att ej vid förfall för ordinarie ledamot frågans

afgörande kan förryckas genom att en suppleant af motsatt riktning tager säte och stämna i utskottet. Jag vet icke, huruvida man vidtagit de af mig antydda säkerhetsåtgärderna. Jag har hört talas om, att något dylikt varit under förberedande behandling, men det synes mig, att man i ett ögonblick som detta icke bör öfverlämna sig åt gissningar och hviskningar, utan bör ha klart för sig innebörden af ett beslut, som kan medföra mycket stora konsekvenser. Mig synes det vara fullkomligt riktigt, att Andra Kammaren beslutar, att ifrågasvarande ärenden skola behandlas af de utskott, dit de egentligen höra. Jag finner uti tillståndet af ett särskildt utskott en önskan från visst håll, att *nu* skall det sättas en sådan press på frågan, att den *under alla förhållanden skall lösas*, och sedan må lösningen blifva hurudan som helst. Med den utgång, valen fill denna kammare år 1905 erhöilo, vore det enligt min tanke mycket märkvärdigt, om Andra Kammaren, som vid föregående riksdag tydligt tillkännagaf sin ståndpunkt till proportionalismen, nu skulle vara färdig att lösa frågan på de grundlinjer, som finnas angifna i de kungl. propositionerna. Det är visserligen sant, att, huru kammaren än kommer att besluta, det slutliga afgörandet ligger hos valmännen vid ett blifvande val, men situationen blifver, enligt min mening, icke densamma, om Riksdagen en gång godkänt detta förslag.

Jag är därför af den öfvertygelsen, att ärendena bli bäst behandlade, om desamma få kvarblifva hos de utskott, dit de egentligen höra, och jag vågar yrka afslag å det framställda förslaget för att genom en votering få utrönt. Huru många af Andra Kammarens ledamöter som äro villiga att räcka ett finger åt rösträttsfrågans lösning med det underlag, som Kungl. Maj:t anvisat.

Med anledning af hvad jag sålunda anført, anhåller jag att få yrka afslag å det af herr vice talmannen framställda förslaget.

Vidare yttrade:

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag hyser för min del en alldeles motsatt åsikt mot den, som uttalades af den föregående talaren. Jag är fullt och fast öfvertygad om, att de stora och viktiga frågor, som nu äro före, skola blifva på det mest tillfredsställande sätt behandlade af ett särskildt utskott, i synnerhet därför att frågorna då komma att gemensamt och samtidigt granskas och bedömas af samma utskott. Är det vår mening, att vi vilja, hvar och en i sin stad, bidra till rösträttsfrågans snara lösning, då tror jag, att man icke har anledning till att motsätta sig, att dessa nu samtidigt framkomna spörsmål om utsträckning af den politiska rösträtten och inskränkning af den kommunala rösträtten blifva så allsidigt behandlade, som någonsin låter sig göra, för att vi, om det är möjligt, redan vid innevarande riksdag må kunna visa landet ett definitivt beslut i rösträttsfrågan. Det torde vara alldeles uppenbart, att om frågan om den politiska rösträtten skall gå till konstitutionsutskottet och där behandlas för sig och frågan om begränsning af den kommunala rösträttskalan jämte andra förändringar i den kommunala lagstiftningen skall gå till lagutskottet och behandlas där, blir det stora svårigheter att få ett sådant

Ang. till-
sattande af
ett särskildt
utskott för
rösträtts-
frågan.
(Forts.)

Ang. tillsättande af ett särskildt utskott för rösträttsfrågan.
(Forts.)

samarbete till stånd mellan dessa båda utskott som det samarbete, man kunde förvänta skulle äga rum i ett särskildt utskott. Jag tror, att Andra Kammaren mera allvarsamt visar, att den vill rösträttsfrågans snara lösning, om den går in på att bifalla det framlagda förslaget, som afser att så mycket som sig göra låter redan från början bidraga till, att så må ske redan under innevarande riksdag.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Herr Staaff: Under bestämd reservation mot den förste talarens uppfattning om betydelsen af ett särskildt utskotts tillsättande, nämligen att däri skulle ligga någon på förhand uttalad sympati för den kungl. propositionen, vill jag af det skälet, att själfva det logiska och politiska sammanhanget mellan de kungl. propositionerna synes mig bilda en mycket stark grund för att de böra höra till samma utskott, tillåta mig att förena mig i vice talmannens yrkande.

Herr Centerwall: Herr talman! Det faller mig icke in att göra något yrkande, d. v. s. att sätta mig till domare öfver, huruvida det utskott, som jag har äran att tillböra, eller ett särskildt utskott skall behandla denna fråga. Visserligen är det frestande att slippa från denna sak, att från svaga skuldror vältra det divisionsansvar, som kan hvila på mig, öfver på dem, som äro starkare än jag. Och visserligen kan det å andra sidan finnas en motsatt frestelse, nämligen att få behandla denna fråga, som icke blott är så viktig, utan äfven så intressant. Det är dock hvarken af det ena eller andra af dessa skäl, som jag tagit till ordet. Men då det antagligen är det enda tillfället att få uttala något annat, som jag har att säga i denna sak, så skall jag be att få begagna detta tillfälle.

Hvilka af mina meningsfränder än må komma att deltaga i behandlingen af denna fråga, vill jag lägga dem på hjärtat, att vi icke ingå på någon kompromiss. Enligt min åsikt skulle det vara mycket lyckligt, om Andra Kammarens liberala fraktioner bibehölle sin gamla ståndpunkt till majoritetsvalen. Det är naturligtvis icke min mening, att yrka på ett halsstarrigt kvarstående vid alla detaljer i förra årets regeringsförslag, men jag anser dock, att man bör stå fast vid hufvudsaken. Därpå skulle följa — efter hvad jag antager på grund af uttalanden från högsta ort — en riksdagsupplösning. Och det anser jag vore det lyckligaste, som kunde inträffa. Då skulle vi få rena och klara linjer för vårt handlingsätt. Vare sig motpartiet vill underordna sig valresultatet eller icke, får man veta, hvad landet vill. Och för oss och de med oss liksinnade är det naturligt, att vi vilja veta det. Visserligen bör en riksdagsman, då han bestämmer sin ställning till förekommande frågor, låta sig ledas af hänsyn till hvad fosterlandets väl kräver och ej sjunka till hvad jag skulle vilja kalla en kommittent-träl. Men å andra sidan äro vi frisinna af hela vår riktning anvisade att räkna med den folkvilja, som uttalas i landet, en folkvilja, som icke *i längden* kan vilseledas. Jag tror, att om en riksdagsupplösning inträffade, skulle det blifva rent spel. Vi finge veta, hvad landet vill. Vi skulle icke behöfva utsätta oss för det obehaget att möjligen antaga något i år, som icke ginge

igenom efter nästa val, i hvilket fall den sista villan blefve värre än den första och den gamla satsen blefve besannad, att genvägar ofta äro senvägar.

Herr talman, det var det jag ville säga.

Herr Thorsson: Jag är synnerligen tacksam för att jag från så framstående håll fått den förklaring, att man icke i ringaste mån kan anses hafva bundit sig vare sig vid det ena eller det andra genom tillsättandet af ett särskildt utskott. Jag har icke heller gjort något sådant uttalande, utan endast framhållit, att tillsättandet af ett särskildt utskott syntes mig vara att lägga en sådan press på frågan, att den nu under alla förhållanden skall lösas. Det kan hända, att en del representanter har den uppfattningen: blott frågan löses vid denna riksdag, är allting bra; vi få väl ändå räkna med det antal medborgare, som *kräfver rösträtt*, och vi måste väl förutsätta, att vid frågans lösning nödig hänsyn tages till de samhällslager, för hvilka förändringar afses. Det är ur denna synpunkt, jag för min del ser saken, hvarför jag fortfarande yrkar afslag å herr vice talmannens förslag.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Det har af den förste talaren för andra gången framhållits, att man nu ville försöka få ett verkligt resultat till stånd och, såsom han yttrade, frampressa ett sådant vid denna riksdag samt att man genom att välja ett särskildt utskott skulle binda sig vid det förslag, som nu föreligger. Emellertid hafva många gånger förut af Riksdagen tillsatts särskilda utskott för viktiga frågor behandling, men man har aldrig ansett, att man därigenom bunde sig vid föreliggande förslag. På samma sätt torde det nu förhålla sig.

Man kan väl icke förneka, att ett särskildt utskott, som finge till behandling upptaga alla de med hvarandra sammanhängande frågor, som beröras af Kungl. Maj:ts förslag, skall kunna bäst öfverskåda dem och utarbeta ett med hänsyn härtill affattadt förslag. Vill man en gång komma till en lösning, bör man vara med om ett särskildt utskott. Men vill man, såsom möjligen herr Thorsson och kanske äfven herr Centerwall, icke lösa rösträttsfrågan, ja, då motsätter man sig måhända ett särskildt utskott. Jag är af den bestämda öfvertygelsen, att rösträttsfrågan bör lösas, och önskar, att en utredning i och en lösning af densamma så fort som möjligt måtte ske.

Jag anholder därför, herr talman, om bifall till herr vice talmannens förslag.

Herr Branting: Den senaste ärade talaren lät mycket tydligt förstå, att de, som komme att votera emot ett särskildt utskott, icke skulle vilja frågans lösning. Detta är något, som får stå för hans räkning, men som jag ber att på det bestämdaste få tillbakavisa. Ett är att vilja frågans lösning, ett annat att anse det likgiltigt, huruvida folkmeningen är med eller mot sättet för lösningen. Vi, som äro rädda för att genom ett särskildt utskotts tillsättande en sådan situation kan inträda, att denna kammare utan mandat från valmännen, mot bestämda uttalanden af deras flertal vid 1905 års val, slar in på

Ang tillsättande af ett särskildt utskott för rösträttsfrågan.
(Forts.)

Ang. till-
sättande af
ett särskildt
utskott för
rösträtts-
frågan.
(Forts.)

en helt annan väg för frågans lösning, utan att dessa valmän således haft tillfälle att frågas till råds i saken — vi hafva *skäl* för våra farhågor och rätt att uttala dem, utan att man därför skall beskylla oss för att vi icke vilja rösträttsfrågans lösning.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Med de ordalag, herr Thorsson använde, kan jag mycket väl stå för hvad jag sagt därom, att han syntes icke vilja frågans lösning, ty när valmännen sista gången uttalade sig, var det aldrig fråga om att för båda kamrarna skulle användas ett sådant valsätt som det här föreslagna, och ha således valmännen aldrig uttalat sig mot ett sådant förslag. Herr Thorssons mening innebär, att Riksdagen aldrig skulle kunna fatta något beslut i hvilken som helst fråga, med mindre man först hört valmännen i densamma. Hur skulle det då komma att se ut? Här blir i alla fall tillfälle för valmännen att uttala sin mening, innan saken definitivt afgöres. Sålunda anser jag hvad herr Thorsson anfört icke innefatta något egentligt skäl för afslag, därest kammaren eller Riksdagen finner ett sådant förslag som det af Kungl. Maj:t framlagda vara lämpligt.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Herr Branting har redan bemött herr Hans Andersson hvad angår påståendet, att vi icke vilja lösa rösträttsfrågan. Jag ber endast få bemärka några punkter i anförandets senare del, där herr Andersson söker föra fram den meningen, att vi 1905 icke hade någon egentlig anledning att yttra oss om den fråga, som nu föreligger, och att den då var så litet beaktad, att valmännen icke kunde taga någon ställning till densamma. Jag vill erinra om de händelser, som inträffade 1905, om unionsupplösningen och däraf framkallade händelser, hurusom från vissa håll den uppfattningen med styrka framfördes, att den, som icke gillade proportionalismen, knappast kunde erkännas som en riktig fosterlandsvän, den fanan hissades högt i valstriden. Man bör också erinra sig den gynnsamma vind, för hvilken proportionalisterna seglade in i 1905 års valstrid; att valstriden gått i en annan riktning, än proportionalisterna beräknat, är icke ägnadt ändra min förut uttalade uppfattning.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, proposition dels på bifall till herr vice talmannens ifrågavarande förslag, dels ock på afslag därá; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller herr vice talmannens ifrågavarande förslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit samma förslag.

Omöstningen utföll med 148 ja mot 52 nej; hvadan kammaren bifallit herr vice talmannens förslag; och skulle Första Kammaren inbjudas att biträda Andra Kammarens nu fattade beslut.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag rörande kammarens i § 6 här ofvan angifna beslut.

§ 8.

Föredrogs hvar efter annan de på kammarens bord hvilande motionerna; och hänvisades därvid:

herr *J. Nydals* motion, n:o 176, till lagutskottet;

herr *A. Thylanders m. fl.* motion, n:o 177, till statsutskottet; och

herr *N. A. Nilssons* i Malmö *m. fl.* motion, n:o 178, till lagutskottet.

§ 9.

Efter föredragning af statsutskottets memorial n:o 13, med anledning af remiss från Första Kammaren af en utaf herr *A. Bergström* väckt motion, begärdes ordet af

Herr vice talmannen, som yttrade: Jag tillåter mig hemställa, att kammaren, med förklarande, att motionen är af natur att böra af tillfälligt utskott behandlas, ville bifalla den af utskottet gjorda framställningen.

Hvad herr vice talmannen hemställt blef af kammaren bifallet.

§ 10.

Vidare föredrogs statsutskottets memorial n:o 14, med anledning af remiss från Andra Kammaren af en utaf herr *C. A. Lindhagen* väckt motion; och yttrade därvid

Herr vice talmannen: Jag ber att få hemställa, att kammaren, under förklarande, att motionen är af natur att böra behandlas af statsutskottet, ville afslå den af utskottet gjorda framställningen.

Kammaren biföll herr vice talmannens hemställan.

§ 11.

Slutligen föredrogs och lades till handlingarna lagutskottets utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 12.

Upplästes ett från Första Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 45, innefattande inbjudning till Andra Kammaren att förena sig med Första Kammaren i dess denna dag fattade beslut, att ett särskildt utskott, bestående af fjorton ledamöter, sju från hvardera kam-

maren, skulle tillsättas för behandling af ej mindre Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående stadsplan och tomtindelning samt lag om ändrad lydelse af 2 § i lagen den 26 maj 1899 angående förändring af tomts område än äfven sådana framställningar, som därmed kunde äga sammanhang; och skulle berörda inbjudning anses besvarad genom Andra Kammarens under § 2 här ofvan omförmälta beslut.

§ 13.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets memorial n:o 3, angående upplåtande af mark från den riksbanken tillhöriga egendomen Tumba för väganläggning.

§ 14.

Afgåfvos följande nya motioner, nämligen af:
 herr *J. J. Byström*, n:o 179, innefattande tillägg till motionen n:o 145 om ändring af 15 § förordningen angående försäljning af vin och öl; och
 herr *K. E. O. Kjellberg*, n:o 180, om ändring af 28 § regeringsformen.

Dessa motioner bordlades.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *E. R. W. Hedenstierna* under 4 dagar fr. o. m. den 9 februari,
 » *A. E. Lindvall* » 4 » » » 9 »
 » *C. F. Petersson* i Dänninge-
 landa » 7 » » » 12 »
 » *P. M. Olsson* i Blädinge » 8 » » » 12 »
 » *W. Andersson* i Bråborg » 5 » » » 9 »
 » *S. M. Petersson* i Snällebo » 5 » » » 13 »
 » *N. Svensson* i Olseröd » 8 » » » 13 » och
 » *J. O. Forssling* » 3 » » » 9 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,1 e. m.

Im fidem.

Herman Palmgren.